

עז רצוני לפתוח את הגיליון החדש הזה בדברים הנוגעים לספרות, לאמנות, לתרבות. למשהו שהוא רחוק מהוויכוח היומיומי המפלג את החברה הישראלית, גם זו שהתרבות, הספרות והאמנות קרובות ללבה. אך מה לעשות, וב-19 במאי, בשעות אחר הצהריים, אם אינני טועה, נראו על מסך הטלוויזיה מסוקים של חיל האוויר הישראלי, כלומר שלי, משליכים טילים לכיוון כלשהו ומיד אחרי זה תהלוכה קולנית, חלק מהמפגינים שלקחו בה חלק נושאים בזרועותיהם ילדים, בני-עשרה ואולי אף צעירים יותר, כשהם שותתים דם, פניהם מכוסים דם, והם לא אחד, לא שניים, אף לא שלושה - אלא רבים. ילדים בגיל בית הספר היסודי.

*

אני מכיר את האמירה: "במלחמה כמו במלחמה". כדי לשים קץ לתכתיב הנובע מן הטרימינולוגיה המעגלית הזו, כדי לחזור לחיים נורמליים של עם החי על אדמתו ולא לוטש עיניו לאדמת הזולת - אין מנוס מלצאת מהשטחים, ומהר ככל האפשר. הם לא מוסיפים לבטחוננו. ההפך הוא הנכון. הם מסכנים אותנו מבחוץ והורסים אותנו מבפנים. אין לנו צורך בהם. הם שייכים לעם אחר. עם שכן, שגם הוא זכאי לבית. למולדת משלו. בבקשה, אם כן, לצאת משם ולשמור בשבע עיניים על מה שיש לנו כאן. זה לא מעט. זה מספיק למדינה שלמדנו לאהוב, שנלחמנו עליה. היא לא נוסדה כדי לספח אליה שטחים לא לה. היא נוסדה כדי לחיות בשלום עם סביבתה ולו למען שתוכל לקלוט עם רעב למולדת, שנרדף עד צוואר במשך דורות. שחלקים עצומים ממנו הוכחדו בידי החיה הנאצית-פשיסטית-הגרמנית. (אינני רוצה בשום פנים ואופן שכך יכנו את הצבא שלי, שנלחמתי בשורותיו בשלוש מלחמות, בחזית, במסגרת יחידה קרבית. אבל לעולם לא נגד אזרחים וילדים חסרי מגן).

שמעתי את התירוץ האווילי, שהפקודה היתה - "רק להרוס בתים!" מה זאת אומרת רק להרוס בתים?! בתים הם חלל ריק? אין שם אמהות עם ילדיהן? אין שם קשישים במיטותיהם? האנשים ברפיח אינם בני אנוש?! מה זאת אומרת: "רק"? לאן יילכו דיירי הבתים ההרוסים (אם ישארו בחיים)? איפה יניחו את ראשיהם בלילה כדי לישון? גם ברפיח נוהגים בני אדם לישון! איפה יחממו מעט מזון לילדיהם? על איזה כיסא או ספה תשב האם להניק את תינוקה... כן, כן, גם לערבים יש תינוקות ולהם אם שמיניקה... הפקודה היתה רק להרוס בתים משום שהבתים מפריעים לבצע את המשימה במנהרות דרכן מבריחים - או שלא מבריחים - אמצעי לחימה... נכון! שכחתי לגמרי, אמצעי לחימה מותרים רק בידי החזק, בידי הכובש. גם התירוץ שהיו בין המפגינים אנשים נושאי נשק, המכונים "חמושים"! ומה עם כל הנשק שבידי המתנחלים? יש שם דיוויזיות חמושות. כל תושבי השטחים הם חמושים. אבל הם חמושים יהודים, והנשק שלהם לא הורג יהודים. ואחרים לא באים בחשבון... השלטון הנוכחי מאבד את אמון העולם בטוהר כוונותיו. יותר ויותר אנשים בארץ וגם בחו"ל חוששים שכל כוונת ישראל הנוכחית היא להשתלט על השטחים, להפוך את שהותה-שליטתה שם קבע ולאליץ את האוכלוסייה המקומית להימלט למקום אחר; לאן? את מי זה מעניין בכלל? ואם ישארו - יהיה עליהם לשרת את אדוני הארץ - המתנחלים.

רפיח וקו פילדלפי יכנסו להיסטוריה כמקומות שבהם טבחו ילדים ואזרחים, שאת בתיהם הרסו והפכו את הדיירים לחסרי בית.

וכך, במו ידיה חורתת ישראל אות קין על מצחה!

*

הגיליון הקודם של 'עתון 77' הוקדש, חלקית, ליום הזיכרון ל"שואה ולגבורה"; במסגרתו פרסמנו פואמה חזקה במיוחד, לא רגשנית, לא מתחסדת, לא מחפשת ממחטה לניגוב הדמעות. יצירה חשובה, המבוססת על חומרים אוטוביוגרפיים, ההופכת את יום הזיכרון לא רק ליום הנהי של היהודים שעברו את הגהינום, אלא גם של ערבים המנסים להזדהות עם מה שעבר העם, שהוא, אם תרצו ואם לאו, עם-אח לעם האחר המאכלס את כברת האדמה הזאת. הפואמה של רות בן-דוד - "עם ערבים לאושוויץ. רישומים" - היא יצירה חשובה בזכות עצמה כמובן, אבל היא גם בעלת ערך מוסף. הדברים מוזכרים כאן לא רק משום תגובות הקוראים שהפואמה עוררה (הקוראים הם הרי שותפינו הנאמנים והעיקריים, למענם, ולמען קוראים חדשים שיצטרפו אליהם, אנו עמלים), אלא גם כדי להגיש שיכולה להיות סולידריות בין יהודים וערבים בארץ. שותפות בין עמנו לבין שכנינו הפלסטינים יכולה להתבסס על מגוון של יסודות, החל בהבנת טרגדיה שפקדה את העם היהודי במלחמת עולם השנייה, וכלה ב"גביע המדינה" בכדורגל המצוי בידי קבוצת הכדורגל הערבית "בני סכנין" - שגם יהודים משחקים בשורותיה.

ועניין אחרון: זיכרונותיו של ראול טייטלבוים מתקופת חייו במחנה ברגן בלזן והשחרור ממנו "ממשיכים" במידה רבה את הגליון הקודם. מה לעשות והנושא ימשיך כנראה להעסיק אותנו עוד דורות רבים גם בעתיד. ■